

Functioneel groen voor het dak in de stad

Op een groendak groeit allang niet meer alleen een monotoon sedumplantje. De onlangs uitgegeven *Handreiking Natuurdaken* van de Green Deal Groene Daken helpt ons op het dak ruimte te maken voor nieuwe stadsnatuur. Met de juiste keuze aan groen is de kwaliteit van het dak te versterken voor een nieuwe natuur op ons dak.

Eén van de mooiste uitvoeringen van groendaken voor het lokale milieu is het natuurdak. Bij dit type dak staat het versterken van de (lokale) natuur en biodiversiteit centraal. Natuurdaken hebben een natuurlijke (vegetatie)bedekking die bij de directe omgeving van het dak past. Dat kunnen grassen, kruiden of struiken zijn, maar ook zand, grind, schelpen of combinaties hiervan. De essentie is dat de bestaande natuur in de omgeving van het dak wordt versterkt of verrijkt. De onlangs uitgegeven *Handreiking Natuurdaken*, samengesteld door het Werkspoor Biodiversiteit binnen de Green Deal Groene Daken, geeft tips over hoe je het groen op daken het best aan kan laten sluiten op ecologische structuren in de omgeving. De directe omgeving, maar ook op grotere afstand: op gemeentelijk niveau. Kan het natuurdak bijvoorbeeld onderdeel uitmaken van een verbinding tussen nabij gelegen gebieden met waardevolle natuur? En welke betekenis heeft in dat geval het dak binnen deze verbinding? Is het een rustplek of een plek om voedsel te vinden?

Na het vaststellen van de natuurdoelen of doelsoort volgt de inrichting van het natuurdak. Daarbij bepaal je eerst welke vegetatie passend is. Bloemen en planten zijn er in vele soorten en maten en elke plant heeft zo zijn eigen specifieke kenmerken en functies. De handreiking somt er veel van op, op basis van de functies en hun kwaliteiten met betrekking tot voeding, voortplanting en veiligheid. Zie elders in dit nummer de samenvatting van het stappenplan.

Bloemen en planten leveren allemaal hun eigen soort 'dienst' aan dakbezoekende dieren. En voor een optimaal gebruik van het dak door zo veel mogelijk verschillende diersoorten, is een combinatie nodig van verschillende hoogtes en verschillende bloeiperiodes. Hierdoor ontstaat een uitgebreide plantensamenstelling, waar veel verschillende dakbezoekende dieren van profiteren.

NOG MEER FUNCTIES

Groenspecialist Margareth Hop gaf op de vakbeurs Klimaat een lezing aan medewerkers van gemeenten en hoveniers over plantensoorten die de extreme droogte van de afgelopen maanden zouden kunnen overleven. Jaren geleden schreef ze voor het toenmalige Plant Publicity Holland (PPH) de brochure *Dak- en Gevelgroen* (2010) en inmiddels adviseert ze onder meer gemeenten over het inrichten van Wadi's en onderhoudsvriendelijke en klimaatbestendige soorten voor stedelijk groen.

"Op het Nederlandse dak heerst eigenlijk een on-Nederlands klimaat. In de stad zullen andere planten het beter doen dan de planten op het platteland. Het dak is eerder te vergelijken met de natuur van een bergweide, dan met een zompig weiland." Een voldoende dikke substraatlaag helpt om de diverse plantensoorten op het dak mogelijk te maken. "Maar de zon brandt hier feller en de wind is net weer sterker dan op de begane grond."

Hop: "Op het dak worden insecten eerder in het jaar actief. Daarom is het aan te raden om een mengsel van inheemse soorten aan te vullen met exoten die eerder bloeien en een mengsel te kiezen waarmee je de bloeiperiode verlengt. Bijvoorbeeld door kleine bloembollen te planten."

Angst voor exoten hoeven we niet te hebben, zegt Hop: "Een exotische plant is niet per definitie invasief. Er zijn door de jaren heen zo ontzettend veel exoten naar ons land gebracht. Exoot is niet synoniem met plaag. Ze gedijen gewoon goed en kunnen heel nuttig zijn op daken waar nu eenmaal een extremere temperatuur heerst. En eigenlijk is de stad geen natuurlijke groeiplek voor planten, dus zijn ze allemaal exoten."

"Over functionele aspecten van groen hebben hoveniers nog niet zo veel meegekregen in hun opleiding. Luchtkwaliteit verbeteren en sierwaarde zijn wel al bekend. Maar je kunt nog niet zomaar even opzoeken welke planten je kunt toepassen als je maximale koeling wilt bereiken op het dak, of de tolerantie voor luchtvervuiling of het luchtzuiverend vermogen." Hier ligt een interessant samenspel tussen ontwerpers van het dak en de keuze voor het dakgroen.

Op basis van onderzoek over heel de wereld kan een goede ecooloog planten selecteren op tal van functionaliteiten. Op hun onderhoudsbehoefte, op hun waarde voor biodiversiteit, het effect op het stadsklimaat, tolerantie van beplanting

voor klimaatverandering. Kiezen op geschiktheid voor grondsoorten en pH niveaus, hun schaduw- of zouttolerantie, CO₂-opname of tolerantie en resistentie voor ziekten en plagen. Het dak als motor voor een gezond stadsmilieu.

OP HET DAK GEBEURT HET

Op het Nederlandse dak is ruimte voor nieuwe natuur en misschien ook wel natuurbehoud. Het groendak van het Werkmancollege te Groningen is jaren geleden ingezaaid met een Cruydt-Hoeck speciaalmengsel dat bedacht is door Jozanneke Bijkerk en Klaas van Nierop (ecoloog van gemeente Groningen). De aanleg en het beheer is/wordt gedaan door Frisia Bergum. "Het was het eerste retentiedak van Nederland", zegt Lolke de Boer in een interview met Cruydt Hoeck. "Het substraat op het dak is van wisselende dikte. Op sommige plekken hebben we zand neergelegd, zodat het wat schraler werd. Op andere plekken hebben we er juist voor gezorgd dat het substraat vochtiger blijft. Daarnaast zorgen grote buizen voor schaduwwerking. Op deze manier hebben wij verschillende biotopen op het dak gecreëerd."

"Het is nu een gevarieerde begroeiing. Het eerste jaar waren er veel Hazenpootjes (*Trifolium arvense*), daarna kwam er gras. Het gaat momenteel heel goed met het groendak," zegt De Boer. "Op dit moment groeit er zelfs een Gevlekte Orchis, die er spontaan is komen groeien."

Deze plant staat op de Nederlandse Rode Lijst van planten als vrij zeldzaam." Er komen ook ontzettend veel insecten voor op het dak. "Het ziet er heel mooi uit, alleen kan bijna niemand het zien. Het ligt namelijk op 12 meter hoogte. Insecten en vogels genieten er wel volop van." Een uitstekend natuurdak dus, dat ruimte voor voeding, voortplanting en veiligheid biedt. ■

Dit artikel kunt u lezen op www.roofs.nl